SOYKIRIM KAVRAMININ SİYASALLAŞTIRILMASI VE LEMKİN MİRASI

Tuğçe TECİMER

-

Soykırım kavramını ortaya çıkaran Polonya Yahudisi bir hukukçu olan Raphael Lemkinin adı bu günlerde son derece ironik bir tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Philadelphia merkezli Lemkin Soykırım Önleme ve İnsan Güvenliği Enstitüsü (Lemkin Institute for Genocide Prevention and Human Security) 7 Ekim sonrasında İsrailin Gazzedeki faaliyetlerini soykırım olarak nitelendiren açıklamalar yayınlamıştır.[1] Buna karşılık Lemkinin bazı akrabaları, kuruluşun Lemkinin adını ve mirasını kendilerinden izin almadan kullandığını ve İsraile yönelik soykırım suçlamaları üzerinden Lemkinin mirasını siyasi bir amaç doğrultusunda araçsallaştırdığını savunmaktadır. Kuruluş ise bu suçlamaları reddetmekte ve Lemkinin çalışmalarını kendi insan hakları faaliyetlerinin temel referanslarından biri olarak göstermektedir.[2]

Uluslararası siyasette bazı kavramlar yalnızca hukuki anlam taşımaz; aynı zamanda siyasi meşruiyet üretir. Soykırım kavramı bunların başında gelir. Bir olayın soykırım olarak nitelendirilmesi, yalnızca geçmişteki olayların nasıl yorumlandığını değil, bugün hangi devletin uluslararası kamuoyu nezdinde nasıl konumlandırıldığını da etkiler. Dolayısıyla bu tartışma, basit bir isimlendirme anlaşmazlığının çok ötesinde, soykırım kavramının evrensel ve nesnel bir hukuk standardı olarak mı, yoksa zaman zaman siyasi saiklerle farklı anlamlar yüklenen bir suçlama aracı olarak mı kullanıldığı sorusunu gündeme getirmektedir.

Bu bağlamda, özellikle Sevk ve İskân Kanununun yıllar boyunca Türkiyeye karşı uluslararası alanda siyasi baskı aracı olarak gündeme getirilmesi, hukuki kavramlarla siyasi söylem arasındaki ilişkinin sorgulanmasını gerekli kılmaktadır. Nitekim Sevk ve İskân Kanununa ilişkin tartışmaların yalnızca tarihi ve hukuki bir mesele olarak kalmayıp devletler arasındaki siyasi ilişkiler bağlamında da ele alınması, konunun siyasallaşmasına ilişkin önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bunun dikkat çekici örneklerinden biri de İsrailde Ermeni soykırımı iddialarının zaman zaman gündeme taşınmasıdır. İsrail ile Türkiye arasındaki ilişkilerin gerildiği dönemlerde, sözde Ermeni Soykırımının tanınmasına yönelik girişimlerin Knessette gündeme gelmesi, bu konunun yalnızca tarihi veya hukuki bir değerlendirme meselesi olmadığını göstermektedir.

Raphael Lemkin tartışmasının asıl ironisi de burada ortaya çıkmaktadır. Soykırım kavramını geliştiren hukukçunun adı bugün birbirine zıt siyasi pozisyonların meşruiyet

kaynağı olarak kullanılmaktadır. Bir tarafta Lemkin ailesinin bazı üyeleri, onun Yahudi kimliğini ve İsraile yönelik desteğini öne çıkararak mevcut Lemkin Enstitüsünün yaklaşımını onun mirasına aykırı bulmaktadır. Diğer tarafta ise enstitü, Lemkinin asıl mirasının herhangi bir devleti veya topluluğu siyasi olarak korumak değil, kitlesel imha tehlikesi altındaki grupların korunması olduğunu savunmaktadır.

Eğer soykırım kavramı günümüzde gerçekten evrensel bir hukuk standardı ise, mağdurun kimliği, failin müttefik olup olmadığı, söz konusu suçlamanın hangi devletin çıkarlarına hizmet ettiği ya da kavramı ortaya çıkaran kişinin kimliği hukuki kriterleri değiştirmemelidir. Aksi halde Lemkinin mirasının savunulduğu iddiasıyla yapılan tartışma, ironik biçimde onun karşı çıktığı şeyin, yani soykırım suçunun siyasi çatışmaların gölgesinde kalmasına yol açacaktır.

Sonuç olarak Raphael Lemkinin mirasının gerçek sınavı, adının kimin tarafından kullanıldığı değil, geliştirdiği kavramın günümüzde geldiği noktada ne derece tutarlı kullanıldığı olacaktır. Soykırım sözcüğü bir siyasi slogan haline geldiğinde hukuki anlamını kaybetme riski taşımaktadır. Akrabalarının çabası gerçekten Lemkinin mirasına sahip çıkmak ise bir devletin veya halkın siyasi tezini desteklemekten önce, aynı fiile aynı hukuki ölçüyü uygulayabilmektir. Eğer bu yapılabilirse, soykırım birbirlerine karşı kullanılan siyasi argümanlar olmaktan çıkar ve insanlığın soykırımı önleme konusunda geliştirdiği ortak hukuk düzeninin parçaları olarak ele alınabilir. Aksi durumda ise bir daha asla ilkesi, hangi mağdurun söz konusu olduğuna göre değişen bir siyasi araca dönüşecektir.

[1] Statement on Why We Call the Israeli Attack on Gaza Genocide, *Lemkin Institute,* 29 Aralık 2023, https://www.lemkininstitute.com/statements-new-page/statement-on-why-we-call-the-israeli-attack-on-gaza-genocide.

[2] Larry Luxner, Lemkin Family Fights to stop Pa. charity From Using Name in anti-genocide Campaign, *The Times of Israel*, 9 Ağustos 2026, https://blogs.timesofisrael.com/lemkin-family-fights-to-stop-pa-charity-from-using-name-in-anti-genocide-campaign/

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: TECİMER, Tuğçe. 2026. "SOYKIRIM KAVRAMININ SİYASALLAŞTIRILMASI VE LEMKİN MİRASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 80. Ağustos 13. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/SOYKIRIM-KAVRAMININ-SIYASALLASTIRILMASI-VE-LEMKIN-MIRASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır